

Klockan i våra hjärtan

TEXT: TORE MATTSSON

Den skira klockan har en alldeles särskild plats våra hjärtan. En symbol för svensk sommar, som framkallar minnen om svunna sommarlov och längtan till kommande somrar. Nu blir den även symbol för vårt land. I en omröstning under vintern har liten blåklocka utsetts till Sveriges nationalblomma.

När Svenska Botaniska Föreningen i början av året lanserade en omröstning om Sveriges nationalblomma trodde vi nog att det skulle finnas en del intresse hos allmänheten. Men vi kunde aldrig drömma om det stora gensvar vi fick! Efter att nyheten lagts ut på nyhetsportaler, sociala medier och presenterats i P1:s Naturmorgon blev vi fullständigt översköldade av förfrågningar från tidningar, TV och radio som ville göra intervjuer och reportage. Efter ett år med negativa och fasansfulla nyheter om corona-pandemin var suget efter att presentera positiva nyheter tydligen jättestort. Medan omröstningen pågick blev det verkligen några svettiga veckor för personalen på kansliet och ansvariga i styrelsen att svara upp till detta intresse.

Intresset från allmänheten var också överväldigande. Massvis med inlägg i sociala medier, mejl, vykort, bilder, dikter och berättelser vittnade om kärleken till blommor i stort och en viss favoritblomma i synnerhet. Säkert spelade det en roll att många människor under corona-året hittat tillbaka till, och fått ett nyvaknat intresse för, naturen.

I en första omgång kunde man under tre veckor rösta på trettio kandidater, som plockats fram av de lokala botaniska föreningarna runt om i landet. Kriterierna var att blomman skulle vara en ört eller ett ris, finnas i en stor del av landet och ha kommit hit utan människans hjälp. Våra grannländers nationalblommor och blommor som används som symbol för politiska partier sorterades bort. I denna omröstning kom det in cirka 13 000 röster, vilket vi tyckte var storartat.

De tio blommor som fått flest röster i första omgången gick vidare till en final. Finalröstningen startade 27 februari. När röstningen stängde vid midnatt den 12 mars kunde vi räkna ihop inte mindre än 58 447 röster! Morgonen därpå tillkännagavs segraren i P1:s Naturmorgon.

Våra grannländer har sina nationalblommor. I Danmark är det prästkrage, i Finland liljekonvalj och på Island fjällsippa. I Norge har man inte nöjt sig med en utan har två, fjällbrud och ljung. I Sverige har vi fram till nu saknat en sådan nationell symbol. Men nu har svenska folket sagt sitt och röstat fram liten blåklocka *Campanula rotundifolia* som nationalblomma. Den fick i finalom-

AKVARELL: ROLAND NILSSON

Blåklocka

Lågmälda klanger
berusar sommarnatten
med blåa drömmar

Bernt på Alnäs

Jeg elsker å ligge i blåklokkeengen
med livet i ro og mak.

Den myke og duvende blåklokkesengen
med havet og fjellene bak.

Og verden er blå,
problemer blir små,

og himmelen danner et tak.

Kristin Steineger Vigander

Campanula rotundifolia

ringer sommar över torkad mark, överallt
en flock
djupt rotad i glesa tuvor
som ett gräs, skirbladad, vek

lägt intrasslad sänker den sig, reser den sig
trots att markerna krymper, till plats åt bara en

kronan klockad, klasen grenig, rundad
en klang, böjd
som skydd åt andra

det som den gör, det som betyder något för en annan,
som att –
saknas det ett språk, så skapas det ett nytt,
eller lånas det av en annan

dess tunna väv skälver ja, den är blomma
inte äng, som den växer i

blåklockan ringer inte, annat än inför hösten,
men låt den klinga, klinga ändå

Freke Råihä

Ett litet bi söker mat eller kanske sovplats för natten i en blåklocka.

gången 13 945 röster, en betryggande marginal till tvåan linnea *Linnaea borealis* som fick 11 225. På tredje plats kom styvmorsviol *Viola tricolor*, som efter en stark spurt de sista dagarna av omröstningen gick om hästhov *Tussilago farfara* och fick 7 006 röster.

Jag, och många med mig, trodde nog att blomsterkonungen Carl von Linnés älsklingsblomma skulle vinna, men tydligen har liten blåkllocka en alldeles särskild plats i svenskarnas hjärtan.

Den börjar visa sina näpna, intensivt blå, bugande klockor lagom till svenskarnas största profana högtid, midsommar. Blåkllockor har sin givna plats bland blomsterfägringen i midsommar-kransen och under kudden på midsommarnatten. Dess blåa färg sticker också ut bland alla gula, vita och röda blommor på sommarängen. Sedan står den kvar där ända till senhösten, oberörd av regn och rusk, medan andra blommor, en efter en, tackar för sig

och vissnar ner.

Som barn har många av oss lyssnat till Elsa Beskows illustrerade sagor "Blommornas bok" och "Blomsterfesten i täppan" och sedan somnat och drömt om barnen med sina blåkllocksmössor.

Liten blåkllocka är en mycket värdig nationalblomma. Den finns i hela landet, från Lapplands fjällängar till Sydsveriges ängsmarker och vägkanter. Alla svenskar har därför haft möjlighet att få en relation till denna blomma så starkt förknippad med svensk sommar. Den är fortfarande vanlig i hela landet, men dess livsmiljöer i det hävdade öppna landskapet är hotade. Låt oss hoppas att valet av liten blåkllocka som nationalblomma också bidrar till att fler får upp ögonen för att de svenska sommarängarna måste bevaras, både för den biologiska mångfaldens och, inte minst, vår egen skull! 🌸

Liten blåkllocka *Campanula rotundifolia*

Ni känner nog alla igen vår nya nationalblomma. Men vad vet ni om den? Här presenteras lite fakta om artens ekologi och utbredning.

Man kan hitta liten blåkllocka i de flesta öppna eller halvöppna miljöer, bland annat i gräsmarker, hedar, dyner, hållmarker, vägkanter, fjällhedar och glesa skogar. Den trivs bäst på näringsfattig mark.

Liten blåkllocka har en lång blomningstid, från juli till september. Den pollineras till stor del av humlor och andra bin. Men man har även observerat populationer med självpollinering. Fröna bildas i hängande frökapslar med porer upptill. Det gör att det behövs en ganska kraftig vind eller skakning för att fröna ska trilla ut. På så sätt har de lite bättre möjlighet att spridas längre bort än om kapselns öppningar hade suttit så att fröna ramlade ut vid minsta rörelse.

Liten blåkllocka är vanlig i hela landet men inte lika talrik som tidigare. Minskningen beror på att tidigare öppna landskap idag inte hävdas i samma utsträckning och därför till stor del ersatts av skog. Arten missgynnas också av näringstillförsel. Men eftersom liten blåkllocka är en seglivad rackare så kan den leva kvar länge, trots att förhållandena försämrats. När förutsättningarna i miljön förbättras kan den sedan snabbt expandera igen.

I Sverige urskiljs tre olika underarter av liten blåkllocka. De skiljer sig åt i växtsätt, blommornas storlek och antal blommor på varje stängel. Backblåkllocka subsp. *rotundifolia* har ofta ett upprätt växtsätt och talrika, relativt små blommor (<20 millimeter långa). Skredblåkllocka subsp. *groenlandica* och lappblåkllocka subsp. *giseckiana* växer mer krypande, har en till tre lite större blommor och bredare frökapslar. Lappblåkllocka har något mindre frön än skredblåkllocka. Gränsen mellan underarterna är dock inte knivskarp och artbestämning försvåras av att planthöjden och antalet blommor per stjälk minskar medan blomstorleken ökar med stigande höjd över havet. Underarten backblåkllocka förekommer i hela landet nedom fjällen. Skredblåkllocka hittar man i södra och mellersta delen av fjällkedjan och lappblåkllocka i Torne lappmark allra längst i norr. Artens totala utbredningsområde omfattar tempererade, alpina och arktiska delar av norra halvklotet.

Liten blåkllocka tros härstamma från andra blåkllockearter som finns kring Medelhavet. Man tror att arten uppstod i södra Centraleuropa för 2,2 miljoner år sedan. Därifrån har den spridit sig i Europa och runt norra halvklotet. Till Nordamerika kom arten för cirka 114 000 år sedan.

Carl A. M. Lindmans illustration av liten blåkllocka i *Nordens flora*.

1 Jordstam med rundade till njurformade rosettblad. 2 Blomställning. 3 Blomknopp i genomskärning, 4 blomma i genomskärning.

Mångfald av blåkllockor – inte alla är blå

TEXT & FOTO: GUNNAR BJÖRNDAHL

Vår nationalblomma liten blåkllocka i all ära men det finns många andra arter inom blåkllockesläktet *Campanula*. Uppgifterna varierar lite men globalt torde det röra sig om i storleksordningen 400 arter! Här presenteras en del av mångfalden i det stora släktet.

Alla blåkllockor är inte blå. I Alperna finns, tillsammans med många blåblommiga arter, även en praktfull art med gula blommor, *Campanula thyrsoides*. På svenska har den fått namnet svavelklocka.

Dessutom kan många blåkllockearter som normalt har blå blommor ibland ha vita blommor. Det gäller för övrigt många andra växter med blå blommor. Bland de i Norden vildväxande arterna är detta vanligt hos hässleklocka. En vit variant av stor blåkllocka odlas ofta i trädgårdar. Skogsklockans blommor kan ibland vara ljusviolettera. Detsamma gäller den som prydnadsväxt odlade mariaklockan.

Svenska namn

Ibland kan det bli oklarheter om svenska namn på olika arter. Det nu rekommenderade namnet på vår nationalblomma är "liten blåkllocka". Ibland har den kallats rätt och slätt "blåkllocka" men eftersom det finns ganska många arter av blåkllockor även i vårt land är det ett mindre bra namn. De här oklarheterna i namngivning kanske även förklarar förvirringen om vilken art som är Dalarnas landskapsblomma. I många källor anges ängsklocka vara Dalarnas landskapsblomma. Men eftersom det är en typ av blåkllocka så har man ibland sagt enbart "blåkllocka", och då förs tankarna i första hand till just liten blåkllocka.

Många blåkllockearter som normalt har blå blommor kan ibland ha vita blommor. Här syns vita former av hässleklocka, stor blåkllocka och toppklocka.